

KOTKA, KOTKANSAARI

PATTERI KATARIINA 2014

Dokumentointiraportti

FM Marita Kykyri

Kymenlaakson museo

ARKISTO- JA REKISTERITIEDOT:

Tutkimuskohde:	Kotka, Patteri Katariina (mj-rekisteritunnus 1000007734)
Kiinteistötunnus:	285-420-1-0
Tutkimuksen laatu:	Dokumentointi
Kohteen ajoitus:	1790-luku
Peruskarttalehti:	PK 3023 12 KOTKA
Kohteen keskikoordinaatti:	N6701237, E496797 (ETRS-TM35FIN)
Maanomistaja:	Kotkan kaupunki
Tutkimuslaitos:	Kymenlaakson museo
Dokumentoinnin suorittivat:	Marita Kykyri, Minna Minkkinen ja Ari Ryökkyinen
Dokumentointiaika:	10.9.2014
Dokumentoidun alueen laajuus:	8 m ²
Esinelöydöt ja säilytyspaikka:	ei museokokoelmiin liitettyjä löytöjä
Valokuva-aineisto ja sen säilytyspaikka:	Kymenlaakson museon valokuva-arkisto
Raportin sivumäärä:	s. 12
Raportin liitteet:	2 karttaa, 2 piirustusta ja 10 kuvaa
Raportin kopio:	Museovirasto
Alkuperäisen raportin säilytyspaikka:	Kymenlaakson museo
Aikaisemmat tutkimukset:	Inventoinnit : T. Ahvenisto 1966, P. Nimander 1980, J. Lagerstedt 2007

Taustaa

Kymenlaakson museo suoritti syyskuussa 2014 Patteri Katariinan alueella mittaus-, kartoitus- ja valokuvadokumentointia Museoviraston toteuttamaan Kotkan linnoitusten kehittämishankkeeseen liittyen (hankkeesta enemmän, ks. Naakka 2014). Dokumentoinnin kohteena ollut patteri on yksi Ruotsinsalmen merilinnoitukseen (1790–1855) kuuluneista puolustusvarustuksista, joka rakennettiin jo merilinnoituksen ensimmäisen rakennusvaiheen aikana 1790-luvulla. Katarinan patteri rakennettiin rantaviivaa myötäileväksi noin 40 m:n pituiseksi vallirakennelmäksi (Airola 1978:31–32). Vuodelta 1798 olevan kartan mukaan patteri oli tuolloin varustettu 15 tykillä ja 5 mörssärillä. Patterin rakentamiseen oli kulunut asiakirjatietojen perusteella lähes 3200 ruplaa (Vangonen 2013:17, 20–21).

Dokumentointi

Kotkan linnoitusten kehittämishankkeen (2013–2015) yhtenä tavoitteena on ollut Ruotsinsalmen linnoituksen historiaa esittelevän ns. Katariinan polun uudistaminen. Polun varrella sijaitsevia historiallisia kohteita on kunnostettu eri hankerahoituksilla jo vuodesta 2007 lähtien. Syksyllä 2014 korjaus- ja kunnostustyöt olivat edenneet Katariinan niemen eteläkärjessä sijaitsevan Patteri Katariinan S-sivustalle ja SE-kyljen alueelle. Kymenlaakson museo suoritti tuolloin yhden työpäivän (10.9.2014) aikana Patteri Katariinalla arkeologista dokumentointia, jonka yhteydessä mitattiin, piirrettiin ja valokuvadokumentoitiin kaksi patterin SE-vallin leikkausta.

Kuva 1: M. Kykyri ja A. Ryökkynen vaaitsemassa patterin SE-kyljen leikkauslinjaa L1. NE. Kuva: KyM/M. Minkkinen.

Dokumentoidut leikkaukset L1-L2 laadittiin suunnassa E-W, ja ne sijaitsivat 2 m:n päässä toisistaan patterin SE-kyljen merenpuoleisessa päässä. Ennen dokumentointityötä oli patterin kiinteiden rakenteiden päällä sijainneet maamassat poistettu koneellisesti ja siirretty patterin keskustan piha-alueelle. Dokumentoitavat kohdat vallista kaivettiin esiin lastoin sekä

cm:jä muutoin tasaisesta muuripinnasta. Eskarppimuuri oli rakennettu suoraan peruskallion päälle (+ 4.70 m.m.p.y.), jonka pinnalla muurin juurella esiintyi kellertävää kalkkilaastia.

Eskarppimuurin paksuus oli vähintään 90 cm (jatkui täyttömaan sisään), ja suoraan sen laastimassalla tasoitetun yläpinnan korkeudelta (+5.40 m.m.p.y.) paljastui muurin tiilinen taustavahvike. Tämä pohja-alaltaan ”viuhkamaisen” kolmiomainen, itään päin levenevä rakenne oli pahoin rapautunut. Alun perin se oli ollut neljän tiilikerran korkuinen ja yläpinnaltaan tasattu. Rakenteen muurin länsipää oli vain 40 cm:n levyinen, mutta se leveni itään päin mentäessä aina 70–80 cm:n laajuiseksi.

Rakenne oli muurattu runsaalla laastilla kokonaisista (55-60x130-140x240-260 mm) ja pilkotuista tiilistä siten, että sen alin tiilikerta oli rakenteen pitkän sivun suuntainen (E-W), toiseksi alin siihen nähden poikittainen, toiseksi ylin rakenteen pituuden suuntainen ja ylin tiilikerta rakenteen leveyden suuntainen. Tiilinen rakenne, jonka tasainen yläpinta sijaitsi korkeudella n. +5.70 m.m.p.y., oli eskarppimuurin taustan vahvikkeeksi paikalle muurattu. Vastaavan muotoisia ja kokoisia tiilistä muurattuja tukirakenteita on löytynyt mm. lähialueella sijaitsevan Fort Katariinan linnoituksen ylälinnakkeelta (suullinen tieto, Eija Naakka) sekä linnoituksen alalinnakkeelta (Vanhatalo & Nyman 2013:28, kuvataulu 11).

Kuvat 4 ja 5. Leikkauslinjalta L1 paljastunut kolmiomainen, toiseen päähän levenevä ja neljän tiilikerran korkuinen tukirakenne, joka oli muurattu patterin kivisen alaosan päälle. Vasemmalla patterin vaililta suuntaan SE ja oikealla suuntaan NW. Kuvat: KyM/M.Kykyri.

Leikkaus L2

Pituus: 4,5 m; suunta: E-W; koordinaatit (ETRS-TM35FIN): N6701234, E496838 (E-pää);
N6701234, E496833 (W-pää),

Kuva 6. Leikkausten L1 ja L2 alue siistittynä, yleiskuva. S. Kuva: KyM/M.Kykyri.

Kuva 7. Leikkaus L2, yleiskuva. SW. Kuva: KyM/M.Kykyri.

Kuvaus:

Aluskasvillisuuden ja täyttömaan alta paljastui Patteri Katariinan eskarppimuurin ulkopinta ja rakenteen päällystää. Muurin kivisen alaosan päällä oli leikkauksessa havaittavissa myös pahoin rapautuneen tiilisen yläosan rippeitä. Eskarppimuuuri oli dokumentoidun leikkauksen kohdalla kolmen kivikerran korkuinen (70 cm) ja muurin kaltevuus patterin piha-alueen suuntaan oli noin 70 astetta.

Kuva 8. Leikkaus L2, lähikuva. SW. Kuva: KyM/M.Kykyri.

Eskarppimuuuri oli muurattu 40–70 cm:n pituisista, 20–40 cm:n korkuisista ja 20–40 cm:n levyisistä kivistä, joiden ulkopinta oli tasainen/suoristettu. Kahden alimman kivikerran kivien välissä oli eskarppimuurissa havaittavissa muutamia pieniä, 10 cm:n pituisia ja latteita kiilakiviä. Alimpaan kivikertaan oli käytetty muita kivikertoja isompaa ja korkeampaa rakennuskiveä ja ylimmän kivikerran kivet ulkonivat ”lippamaisesti” muutaman cm:n muutoin tasaisesta muuripinnasta. Eskarppimuuuri oli rakennettu suoraan peruskallion päälle (+ 4.70 m.m.p.y.), jonka pinnalla muurin juurella esiintyi kellertävää kalkkilaastia.

Eskarppimuurin paksuus oli vähintään 90 cm (jatkui täyttömaan sisään), ja suoraan sen yläpinnalta (+5.40 m.m.p.y.) paljastui muurin tiilisen, 50 cm levyisen yläosan rippeet.

Tiilimuuri oli täysin rapautunut, lukuun ottamatta muutamaa yksittäistä patterin pihanpuoleisen sivustan tiiltä, joita oli kahdessa kerroksessa päällekkäin. Alimman, lähes täysin murentuneen tiilikerroksen alta pilkotti eskarppimuurin sisustan kivi-laastitäyte. Mullan, tiilen, kiven ja laastin sekainen täyttömaakerros oli leikkauksen kohdalla enimmillään 90 cm:n paksuinen.

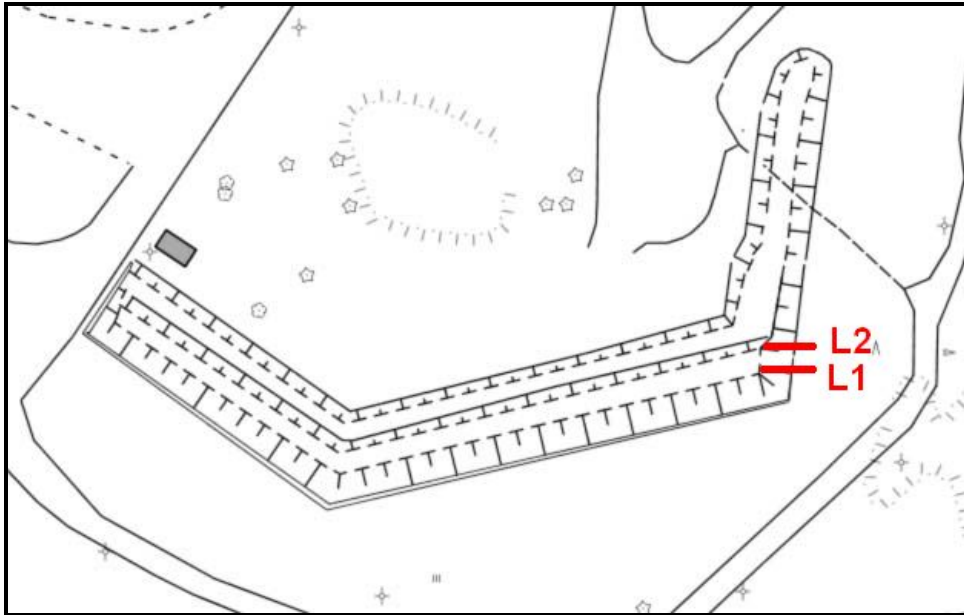

Kuva 9. Yleiskuva, leikkausten L1-L2 alue siistittynä. SW. Kuva: KyM/M.Kykyri.

Kartat:

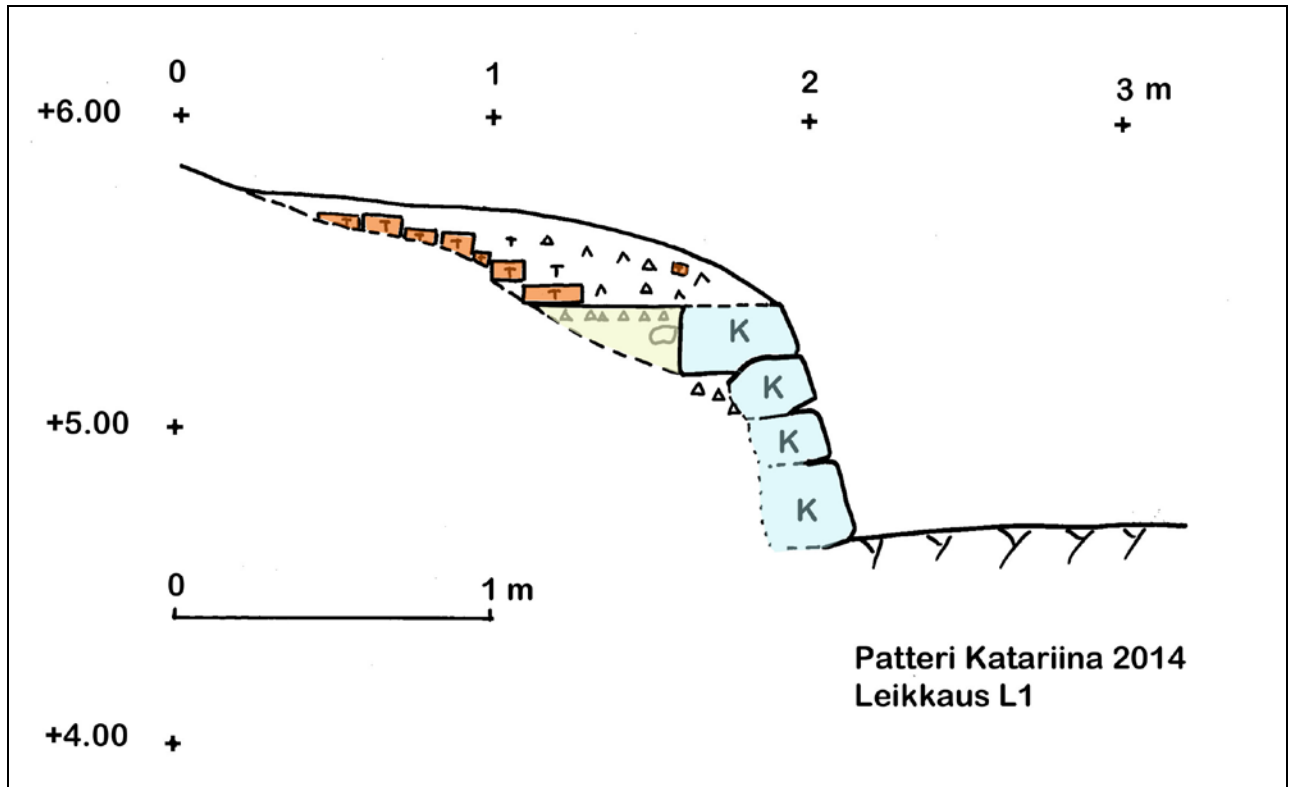
Kartta 1: Kohteen sijainti Kotkansaarella merkittynä nuolella. Ote Opaskartasta 1:15 000.

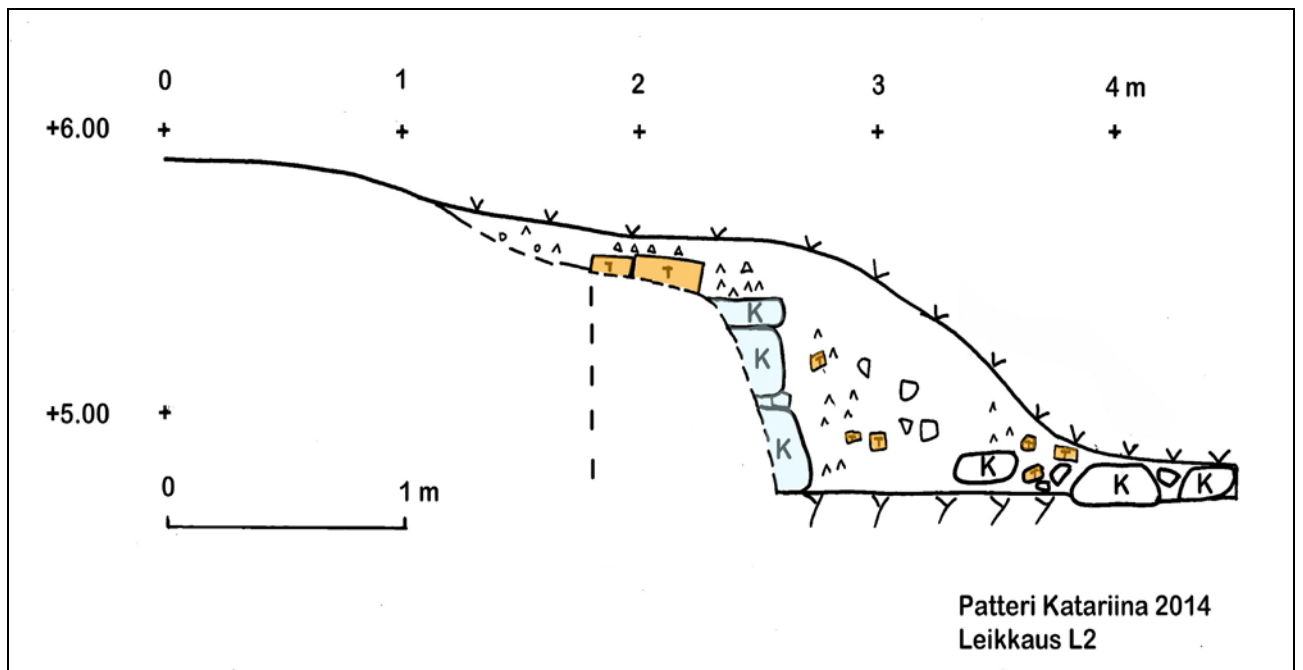
Kartta 2: Dokumentoitujen leikkausten sijainti. Ote Pohjakartta wms ©Kotkan kaupunki.

Kuva 10. Patteri Katariina korjattuna ja kunnostettuna maaliskuussa 2016. Dokumentoitujen leikkausten L1 (vas.) ja L2 sijainti on merkitty kuvaan nuolilla. SE. Kuva: KyM/M.Kykyri.

Piirros 1: Katariinan Patteri. Leikkaus L1. Piirt. M. Kykyri, mittaus: M. Kykyri, M. Minkkinen ja A. Ryökkyinen.

Piirros 2: Katariinan Patteri. Leikkaus L2. Piirt. M. Kykyri, mittaus: M. Kykyri, M. Minkkinen ja A. Ryökkyinen.

Kotkassa 13.5.2016

Marita Kykyri

Lähteet:

Airola, Olli 1978. *Ruotsinsalmen merilinnoitus ja sen sotilaallinen merkitys*. Ruotsinsalmen merilinnoitus 1790–1855:10-84. Kymenlaakson museon julkaisuja no 1. Myllykoski.

Naakka, Eija 2014. Väliraportti. Kotkan linnoitusten kehittäminen/1-2. Raportointiaika 1.1.2014–31.12.2014. Museovirasto.

Vangonen, Galina 2013. *Aarteita arkistoista - Ruotsinsalmi kartoissa ja piirustuksissa*. Rakennettu ranta - Ruotsinsalmesta Kotkan satamaan. Kymenlaakson museon julkaisuja 32. Toim. Alén, Vesa et.al. Porvoo.

Vanhatalo, Simo & Nyman Jan-Erik 2013. Kotka, Fort Katarina. Arkeologinen valvonta ja dokumentointi 1700-luvun linnoituksella. Museovirasto.

Kansilehden kuva: M. Minkkinen ja A. Ryökkynen siistimässä Patteri Katariinan SE-kylkeä. NE. Kuva: KyM/M. Kykyri.